

Posudek na dizertační práci Martina Zelenky *Přechod absolventů pedagogických oborů na trh práce*

Oponentka: doc. RNDr. Jana Straková, Ph.D, Ústav výzkumu a rozvoje vzdělávání, Pedagogická fakulta UK

Předložená práce se věnuje přechodu absolventů vysokých škol, kteří absolvovali pedagogické studijní programy a studijní obory, ze vzdělávání do pracovního života. Situaci absolventů pedagogických fakult nepojednává izolovaně, ale zasazuje ji do širšího kontextu absolventů všech typů vysokých škol.

První kapitola teoretické části se zaměřuje na význam uplatnitelnosti absolventů vysokých škol na trhu práce v současné společnosti a ukazuje historický vývoj terciárního vzdělávání od elitního přes masový až k univerzálnímu v kontextu globalizace, digitální transformace a přechodu na znalostní ekonomiku. Druhá kapitola se zabývá problematikou přechodu absolventů vysokých škol v teoretické rovině. Začíná vymezením základních pojmů a pokračuje teoretickými východisky, která zahrnují teorii lidského kapitálu, signalizace a filtrování, samovýběru, vyhledávání, párování a kariérního ekosystému. Kapitola se dále zaměřuje na pojem zaměstnatelnosti absolventů vysokých škol a zkoumání přechodů včetně popisu datových zdrojů, které jsou je zkoumání přechodů využívány. Třetí kapitola se zaměřuje na specifika přechodu absolventů pedagogických oborů a podává přehled zahraničních i českých výzkumů, které se zabývají touto problematikou.

Teoretická kapitola je přehledně strukturovaná a ukazuje, že autor je obeznámen s koncepty týkajícími se vývoje vysokoškolského studia a přechodu jeho absolventů na pracovní trh a s mezinárodní a domácí literaturou, která se zabývá situací absolventů fakult vzdělávajících učitele.

V metodologické části autor formuluje výzkumné otázky a následně popisuje zdrojová data využitá v analýzách. Velký prostor je věnován vymezení pedagogických studijních programů a pedagogických povolání.

Metodologická část přesvědčivě dokládá autorovu výbornou orientaci v dostupných datových zdrojích shromážděných k problematice absolventů VŠ od roku 2013. Ukazuje, že velmi dobře rozumí tomu, jakou informaci mohou data z jednotlivých šetření poskytnout, a je velmi dobře obeznámen rovněž s jejich limity. Výbornou orientaci ve studované problematice ukazuje rovněž autorův přístup ke klasifikaci oborů a povolání. Oceňuji, že autor nerozdělil obory a povolání formálně, pouze na základě číselníků, ale že věnoval opravdu velkou péči identifikaci všech oborů, které vedou k pedagogickým povoláním, mimo jiné i s pomocí analýzy jejich názvů, a svůj postup pečlivě dokumentoval.

Výsledková část systematicky odpovídá na položené otázky analýzou dat z jednotlivých šetření. Zabývá se vývojem počtu absolventů pedagogických studijních programů a studijních oborů a jejich nezaměstnaností, ukazuje profesní situaci absolventů krátce po absolvování a po několika letech praxe a zkoumá faktory ovlivňující nástup a setrvání v pedagogické profesi. Následně srovnává situaci absolventů pedagogických studijních programů a studijních oborů s absolventy jiných programů a oborů. Zaměřuje se primárně na zkoumání nesouladu mezi vzděláním a povoláním a na porovnání příjmů v jednotlivých profesích.

Ve výsledkové části autor využívá převážně deskriptivní statistiky, pouze při zkoumání faktorů ovlivňujících setrvání v pedagogické profesi využívá logistickou regresi. Metody jsou vzhledem k položeným otázkám vhodně voleny, neboť většina výzkumných otázek má deskriptivní povahu. Každá kapitola obsahuje krátké shrnutí, ve kterém jsou porovnány výsledky jednotlivých šetření. Oceňuji systematický přístup a podrobnou informaci o specifikách a limitech jednotlivých šetření.

V závěrečné části práce se autor vrací k teoriím uvedeným v teoretickém úvodu a snaží se je aplikovat na absolventy pedagogických studijních programů a studijních oborů. Následně přehledně sumarizuje výsledky provedených analýz. V závěru nastiňuje možnosti dalších výzkumů, kde zdůrazňuje potřebu kombinace statistických dat s výpověďmi absolventů.

Úloha teoretických konceptů je v práci spíše formální, uvedené teorie zde nikterak nepřispívají k interpretaci získaných poznatků, což ovšem v práci není nikterak reflektováno.

Práce se zabývá důležitým aktuálním tématem a obsahuje řadu nových poznatků. Oceňuji systematický přístup k práci s jednotlivými datovými soubory i ke klasifikaci oborů a povolání. Za velmi relevantní považuji i autorovy úvahy o žádoucím zacílení dalších výzkumů v této oblasti.

Za určitý nedostatek práce považuji skutečnost, že se nikterak nevztahuje k aktuálně probíhající diskusi o nedostatku učitelů. Získané poznatky nejsou nerefléktovány vzhledem k možné praktické aplikaci v podobě doporučení pro tvůrce veřejných politik.

Velkým nedostatkem práce je její špatná jazyková úroveň. Práce obsahuje řadu překlepů a gramatických chyb (zejména ve shodě podmětu s přísudkem a v použití čárek) a formulační neobratnosti. Je zjevné, že autor investoval do dizertační práce mnoho úsilí, a je škoda, že ji nedotáhl i po jazykové stránce.

Přes výše zmíněné nedostatky práce podle mého názoru splňuje požadavky kladené na dizertační práce a doporučuji ji k obhajobě.

Otázky k diskusi:

Autor několikrát zmiňuje, že se absolventi pedagogických studijních programů a studijních oborů často uplatňují v administrativě a u policie. Práce jaksí implicitně předpokládá, že se jedná o odchod z pedagogické profese. Není to ale tak, že studium pedagogických studijních programů a studijních oborů je pro určité profese přirozenou cestou pro získání požadované kvalifikace? Neměla by tato skutečnost být v analýzách odchodů z pedagogické profese nějak zohledňována?

Plynou z práce nějaká doporučení pro tvůrce vzdělávací politiky?